

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny

Wymagania podstawowe: oceny dopuszczająca i dostateczna

Wymagania ponadpodstawowe: oceny dobra, bardzo dobra, celująca

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować zasób wiedzy i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat lekcji	Odniesienie do podstawy programowej	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
ROZDZIAŁ I: OBYWATEL						
1. Obywatelstwo polskie i unijne	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>1. Młody obywatel w urzędzie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia, jak nabywa się obywatelstwo polskie i unijne.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p>obywatelstwo, społeczeństwo obywatelskie, państwo prawa,</p> <p>- wymienia dwa podstawowe sposoby nabywania obywatelstwa (prawo krwi, prawo ziemi)</p> <p>- wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela zapisane w <i>Konstytucji RP</i></p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p>obywatelskość, pluralizm polityczny, decentralizacja władzy państwowej</p> <p>- przedstawia sposób nabywania obywatelstwa w Polsce</p> <p>- wyjaśnia znaczenie posiadania obywatelstwa polskiego i unijnego,</p> <p>- wymienia i opisuje warunki rozwoju społeczeństwa obywatelskiego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminu:</p> <p>nieposłuszeństwo obywatelskie</p> <p>- wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością</p> <p>- wymienia i opisuje inne niż prawo krwi i prawo ziemi sposoby uzyskania obywatelstwa</p> <p>- charakteryzuje sposób nadawania obywatelstwa polskiego i zrzekania się go</p> <p>- opisuje cechy charakterystyczne społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>- wyjaśnia cele, przedstawia cechy charakterystyczne</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- zna postać H.D. Thoreau</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminu: subsydiarność</p> <p>- wskazuje uprawnienia wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego</p> <p>- wskazuje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- ocenia korzyści płynące z posiadania obywatelstwa, w tym obywatelstwa unijnego</p> <p>- ocenia, czy społeczeństwo polskie spełnia kryteria społeczeństwa obywatelskiego</p>

				obywatelskiego nieposłuszeństwa		
2. Proces wyborczy	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>1. Młody obywatel w urzędzie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>3) podaje formalne warunki, jakie spełnić musi obywatel, by wziąć udział w wyborach</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p>demokracja pośrednia, demokracja bezpośrednia, czynne prawo wyborcze, bierne prawo wyborcze</p> <p>- wskazuje różnice między demokracją pośrednią a bezpośrednią</p> <p>- określa cenzus wyborczy obowiązujący w Polsce</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p>suwerenność narodu, prawo wyborcze, kodeks wyborczy, referendum</p> <p>- wyjaśnia rolę wyborów w państwie demokratycznym</p> <p>- wymienia przymiotniki wyborcze</p> <p>- wymienia rodzaje referendum przyjęte w prawodawstwie polskim</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- charakteryzuje zasady przeprowadzania wyborów w Polsce</p> <p>- przedstawia zasady głosowania poza miejscem zamieszkania</p> <p>- charakteryzuje zasady przeprowadzania referendum lokalnego i ogólnokrajowego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminu: uczestnictwo polityczne</p> <p>- wymienia formy partycypacji obywateli w życiu politycznym państwa</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- ocenia znaczenie wyborów dla współczesnej demokracji</p>
3. Życie publiczne	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. uzasadnia je.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. rozwiązania.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>1. Młody obywatel w urzędzie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>5) wyjaśnia, co może zrobić</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminów:</p> <p>inicjatywa obywatelska, petycja, list otwarty</p> <p>- pisze petycję według wzoru</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminów: życie publiczne, skarga, zgromadzenie, strajk</p> <p>- opisuje zasady i sposób zalegalizowania zgromadzenia</p> <p>- wymienia cele i rodzaje strajku (ostrzegawczy, zakładowy)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wskazuje różnice między petycją, skargą i listem otwartym oraz wymienia elementy tych pism</p> <p>- wymienia i charakteryzuje inne niż ostrzegawczy i zakładowy formy strajku</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- opisuje przebieg procesu legislacyjnego obywatelskiego projektu ustawy</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- ocenia wpływ aktywności obywatelskiej na kształtowanie się życia publicznego</p>

	obywatel, gdy nie zgadza się z decyzją urzędu; 6) sporządza urzędowy wniosek, skargę i odwołanie.					
4. Jak załatwić sprawę w urzędzie?	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. Wymagania szczegółowe: 1. Młody obywatel w urzędzie. Uczeń: 2) ustala, w jakim urzędzie i w jaki sposób uzyskuje się dowód osobisty, paszport, prawo jazdy, jak rejestruje się motocykl i samochód; 6) sporządza urzędowy wniosek, skargę i odwołanie	Uczeń: - wie, gdzie i w jaki sposób uzyskać dowód osobisty, paszport i prawo jazdy oraz zarejestrować pojazd - wypełnia wniosek o wydanie dowodu osobistego	Uczeń: - zna zasady prawidłowego wypełniania formularzy - wyjaśnia znaczenie terminów: administracja publiczna, administracja rządowa, administracja samorządowa - wymienia organy administracji publicznej w Polsce	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: służba cywilna - wyjaśnia, jaką funkcję pełni dowód osobisty	Uczeń: - charakteryzuje strukturę i zadania administracji rządowej i samorządowej - wymienia rodzaje paszportów i ich cechy charakterystyczne	Uczeń: - ocenia stopień znajomości procedur podejmowania decyzji administracyjnych - ocenia działalność urzędów w Polsce
5. Informacja publiczna i e-urząd	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. Wymagania szczegółowe: 1. Młody obywatel w urzędzie. Uczeń: 4) uzyskuje informację publiczną na zadany temat w	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: informacja publiczna - wskazuje elementy składowe podania - pisze podanie	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: urząd elektroniczny - opisuje cechy charakterystyczne informacji publicznej - wymienia sposoby udostępniania informacji publicznej - charakteryzuje prawa obywatela wobec rządu	Uczeń: - wyjaśnia sposób odwoływania się od decyzji urzędu - pisze odwołanie od decyzji urzędu	Uczeń: - wymienia przykłady spraw i opisuje sposób ich załatwiania za pośrednictwem ePUAP - wypełnia wniosek o udostępnienie informacji publicznej	Uczeń: - ocenia znaczenie dostępu do informacji publicznej dla funkcjonowania demokratycznego społeczeństwa

	odpowiednim urzędzie; 5) wyjaśnia, co może zrobić obywatel, gdy nie zgadza się z decyzją urzędu; 6) sporządza urzędowy wniosek, skargę i odwołanie		- wymienia ułatwienia, jakie niesie obywatelom e-urząd			
II. PRAWO						
1. Prawo i jego funkcje	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Wymagania szczegółowe: 2. Prawo i sądy. Uczeń: 1) wyjaśnia, co to jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych; 2) wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, nieznanostwo prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania.	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo, praworządność - wymienia rodzaje norm społecznych - wymienia postawy obywateli wobec prawa	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: norma prawna, przepis prawny, kultura prawna - opisuje rodzaje norm społecznych - charakteryzuje funkcje prawa - wymienia i opisuje najczęściej stosowane zasady prawa wywodzące się z prawa rzymskiego - charakteryzuje postawy obywateli wobec prawa	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo naturalne, prawo pozytywne, prawo stanowione - opisuje cechy charakterystyczne norm społecznych - charakteryzuje rodziny prawa i podaje ich przykłady - opisuje cechy systemu prawnego	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: prawo zwyczajowe, prawo powszechne, zwyczajowe - rozpoznaje części składowe normy prawnej - wskazuje różnice między prawem naturalnym a pozytywnym	Uczeń: - ocenia postawy obywateli wobec prawa - ocenia kulturę prawną społeczeństwa w Polsce
2. Źródła i obszary prawa	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Wymagania szczegółowe: 2. Prawo i sądy. Uczeń: 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste	Uczeń: - wymienia źródła prawa obowiązujące w Polsce - przedstawia podział prawa	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: źródła prawa, prawo wewnętrzne, prawo międzynarodowe, prawo publiczne, prawo prywatne,	Uczeń: - charakteryzuje źródła prawa obowiązujące w Polsce i zna ich hierarchię - wymienia cechy charakterystyczne	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: prawo wspólnotowe - rozróżnia i opisuje źródła prawa wspólnotowego	Uczeń: - ocenia problem zależności między prawem unijnym a prawem polskim

	przepisy prawne.		prawo materialne, prawo formalne - opisuje podział prawa - opisuje etapy działalności prawnej	prawa wewnętrznego, międzynarodowego, publicznego, prywatnego, materialnego i formalnego	- wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami prawa	
3. Gałęzie prawa wewnętrznego	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Wymagania szczegółowe: 2. Prawo i sądy. Uczeń: 4) wyjaśnia różnice między prawem cywilnym, karnym i administracyjnym; wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy.	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: kodeks, przestępstwo, grzywna - wymienia rodzaje kar przewidzianych w polskim <i>Kodeksie karnym</i>	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: osoba fizyczna, osoba prawna, akt administracyjny - wymienia źródła prawa karnego, cywilnego i administracyjnego - przedstawia cechy charakterystyczne prawa karnego, cywilnego i administracyjnego - wymienia inne niż prawo karne, cywilne i administracyjne gałęzie prawa w Polsce	Uczeń: - opisuje zasady obowiązujące w prawie karnym - wyjaśnia różnicę między zdolnością prawną a zdolnością do czynności prawnych - opisuje podział prawa cywilnego - charakteryzuje inne niż prawo karne, cywilne i administracyjne gałęzie prawa w Polsce	Uczeń: - charakteryzuje relacje prawne przewidziane w prawie administracyjnym - przedstawia podział aktów administracyjnych i wskazuje ich przykłady	Uczeń: - ocenia problem nadmiernej ilości regulacji prawnych w Polsce - ocenia problem zaostrożenia kar za najcięższe przestępstwa
4. Władza sądownicza w Polsce	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Wymagania szczegółowe:	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: sędzia, ławnik - charakteryzuje strukturę władzy	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: kasacja, apelacja, skarga konstytucyjna - omawia zasady	Uczeń: - omawia zasady, jakimi powinni kierować się sędziowie i członkowie	Uczeń: - charakteryzuje skład i zadania Krajowej Rady Sądownictwa - opisuje strukturę	Uczeń: - ocenia rolę ławników w systemie sądownictwa polskiego

	2. Prawo i sądy. Uczeń: 5) uzasadnia potrzebę niezależności i niezawisłości sędziów.	sądowniczej w Polsce	funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Polsce - wyjaśnia, na czym polega immunitet sędziowski oraz konstytucyjne zasady niezawisłości i nieusuwalności sędziów - omawia zadania ławników	trybunałów - przedstawia warunki, jakie musi spełniać kandydat na ławnika i sposób jego wyboru - opisuje zadania Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, wojskowych i administracyjnych - przedstawia uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu	Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu - charakteryzuje procedurę wszczynania postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i Trybunałem Stanu	
5. Postępowanie sądowe	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Wymagania szczegółowe: 2. Prawo i sądy. Uczeń: 6) przedstawia uczestników i przebieg procesu sądowego: cywilnego i karnego; uzasadnia znaczenie mediacji; 7) wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: postępowanie sądowe, strona powodowa (powód), strona pozwana (pozwany), - wymienia uczestników procesu cywilnego i procesu karnego	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: przestępstwo, wykroczenie, mediacja, sąd polubowny - wskazuje przykłady spraw rozpatrywanych przez sądy cywilne, karne i administracyjne - wymienia prawa ofiary, świadka i oskarżonego w procesie karnym	Uczeń: - charakteryzuje przebieg procesu cywilnego i procesu karnego - wskazuje różnice między procesem cywilnym i karnym - wyjaśnia sposób postępowania po złożeniu zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa - wymienia cechy dobrego mediatora - sporządza według	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: postępowanie procesowe, postępowanie nieprocesowe, postępowanie przygotowawcze - wskazuje różnice między postępowaniem procesowym a nieprocesowym - omawia sposób postępowania	Uczeń: - ocenia rolę mediacji w postępowaniu sądowym - ocenia świadomość prawną społeczeństwa polskiego

	przestępstwa; 8) pisze pozew w wybranej sprawie cywilnej i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (według wzoru).			wzoru pozw w procesie cywilnym i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa	przed sądem polubownym	
6. Organy ścigania	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Wymagania szczegółowe: 3. Bezpieczeństwo. Uczeń: 1) charakteryzuje najważniejsze zadania prokuratury i policji; 2) przedstawia uprawnienia policjantów i innych służb porządkowych; rozpoznaje przejawy ich naruszania	Uczeń: - omawia cele i strukturę policji - opisuje zadania policji i innych służb mundurowych - wymienia uprawnienia policjantów	Uczeń: - omawia cele i strukturę prokuratury - charakteryzuje zadania prokuratorów - charakteryzuje formy działania i zadania dzielnicowych - wyjaśnia rolę policji i prokuratury w postępowaniu karnym	Uczeń: - opisuje strukturę prokuratury - opisuje sposób powoływania i uprawnienia prokuratora generalnego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla działalności prokuratury ma jej hierarchiczność - charakteryzuje różne sfery działalności policji	Uczeń: - omawia zadania Krajowej Rady Prokuratorów - wskazuje różnice między śledztwem a dochodzeniem - omawia skutki postępowania przygotowawczego - opisuje strukturę i zadania Interpolu	Uczeń: - ocenia poziom i poczucie bezpieczeństwa współczesnych Polaków
7. Nietelni wobec prawa	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Wymagania szczegółowe: 3. Bezpieczeństwo. Uczeń:	Uczeń: - rozumie pojęcia: nietelnego w prawie cywilnym i karnym - wymienia przejawy demoralizacji nietelnych i popełniane przez nich czyny karalne - omawia	Uczeń: - rozumie pojęcie: procesu resocjalizacji - określa granice prawnej odpowiedzialności nietelnych - omawia zadania sądów rodzinnych - wymienia środki	Uczeń: - charakteryzuje sposób funkcjonowania sądów rodzinnych w sprawach przestępczości nietelnych - opisuje środki stosowane przez sądy rodzinne	Uczeń: - omawia przestępczość nietelnych na przykładzie wybranych artykułów z <i>Kodeksu wykroczeń</i> - przedstawia uwarunkowania rozstrzygania spraw	Uczeń: - ocenia poziom przestępczości wśród nietelnych i problem zaostrenia kar wobec nich

	<p>3) nawiązuje kontakt (osobisty, telefoniczny lub mailowy) z funkcjonariuszem policji (np. dzielnicowym) i na podstawie uzyskanych informacji sporządza notatkę lub wykres dotyczący przestępczości w swojej okolicy;</p> <p>4) wymienia przestępstwa, których ofiarą najczęściej padają młodzi ludzie; wie, jak można próbować ich uniknąć i przestrzega zasad bezpiecznego zachowania się w sytuacji zagrożenia;</p> <p>5) wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie przestępstwa (środki wychowawcze i poprawcze);</p> <p>6) przedstawia przepisy prawne dotyczące sprzedaży i konsumpcji alkoholu, papierosów i narkotyków i wskazuje na konsekwencje ich łamania.</p>	konsekwencje zażywania alkoholu i narkotyków oraz palenia papierosów	stosowane przez sądy rodzinne wobec nieletnich - charakteryzuje przepisy prawne dotyczące sprzedaży narkotyków i alkoholu nieletnim oraz palenia w miejscach publicznych	wobec nieletnich - omawia zasady niezbędne w skutecznym procesie resocjalizacji	nieletnich przez organy państwowe	
--	---	--	--	---	-----------------------------------	--

III.PRAWA CZŁOWIEKA

1. Czym są prawa człowieka?	<p>Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony. Wymagania szczegółowe: 5. Prawa człowieka. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia krótko historię</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie terminu: prawa człowieka - omawia charakter praw człowieka - wymienia fundamentalne dla praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa człowieka zapisane w <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> oraz prawa dziecka zapisane w <i>Konwencji praw</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia prawa przynależne do konkretnej generacji praw człowieka - omawia strukturę i zadania instytucji stojących na straży praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje historię praw człowieka - wymienia historyczne akty prawne, które miały wpływ na kształtowanie się praw człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia problem tzw. czwartej generacji praw człowieka
-----------------------------	--	---	--	---	--	---

	<p>praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane;</p> <p>2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne;</p> <p>3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka.</p>	<p>dokumenty stworzone przez Radę Europy i ONZ</p>	<p><i>dziecka</i></p> <p>- rozróżnia i charakteryzuje generacje praw człowieka</p> <p>- wymienia instytucje, które stoją na straży praw człowieka</p>		<p>- charakteryzuje treść dokumentów dotyczących praw człowieka, uchwalonych przez Radę Europy i ONZ</p>	
<p>2. Międzynarodowy system ochrony praw człowieka</p>	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>6. Ochrona praw i wolności.</p> <p>Uczeń:</p> <p>3) uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu;</p> <p>4) przedstawia na przykładach działania podejmowane przez ludzi i organizacje pozarządowe broniące praw człowieka; w miarę swoich możliwości włącza się w wybrane działania (np. podpisuje apel, prowadzi zbiórkę darów).</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wymienia prawa człowieka uregulowane w <i>Europejskiej Karcie Społecznej</i> oraz <i>Karcie praw podstawowych</i></p> <p>- wymienia ważniejsze organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia, jak funkcjonuje system ochrony praw człowieka</p> <p>- omawia zadania ONZ, Rady Europy i Unii Europejskiej w dziedzinie praw człowieka</p> <p>- wymienia zadania OBWE</p> <p>- wyjaśnia wpływ organizacji pozarządowych na przestrzeganie praw człowieka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- charakteryzuje zadania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka</p> <p>- omawia wpływ Unii Europejskiej na kształtowanie europejskiego systemu ochrony praw człowieka</p> <p>- omawia strukturę ONZ, Rady Europy i jej wpływ na przestrzeganie praw człowieka</p> <p>- charakteryzuje zasady</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- opisuje zasady i sposób składania skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka</p> <p>- wypełnia formularz skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka według wzoru</p> <p>- omawia zadania Komisarza Praw Człowieka Rady Europy</p> <p>- wyjaśnia okoliczności powstania OBWE i</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- ocenia sposoby i skuteczność metod walki z łamaniem praw człowieka</p>

				funkcjonowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka - charakteryzuje cele i zadania ważniejszych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka	jej strukturę	
3. Ochrona praw i wolności w Polsce	<p>Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.</p> <p>Uczeń wyjaśnia podstawowe prawa człowieka, rozpoznaje przypadki ich naruszania i wie, jak można je chronić.</p> <p>Wymagania szczegółowe: 5. Prawa człowieka. Uczeń: 6) wyjaśnia, na czym polegają: prawo do prywatności, w tym do ochrony danych osobowych i prawa obywatela w kontaktach z mediami. 6. Ochrona praw i wolności. Uczeń: 1) przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w</p>	<p>Uczeń: - wymienia prawa oraz wolności człowieka i obywatela zapisane w <i>Konstytucji RP</i> - wyjaśnia, na czym polega prawo do prywatności i wskazuje jego zakres - określa prawa jednostki w kontaktach z mediami</p>	<p>Uczeń: - wyjaśnia, jakie są prawne uwarunkowania ograniczenia praw i wolności zapisanych w <i>Konstytucji RP</i> - charakteryzuje zadania rzecznika praw człowieka i rzecznika praw dziecka</p>	<p>Uczeń: - opisuje sposób powoływania oraz funkcjonowania rzecznika praw człowieka i rzecznika praw dziecka - przedstawia zasady składania skargi konstytucyjnej</p>	<p>Uczeń: - wyjaśnia zasady i procedury zwracania się z wnioskiem do rzecznika praw obywatelskich i rzecznika praw dziecka - pisze skargę do rzecznika praw obywatelskich według wzoru - wskazuje elementy skargi konstytucyjnej oraz skutki prawne jej uznania przez Trybunał Konstytucyjny</p>	<p>Uczeń: - ocenia problem ochrony praw i wolności w Polsce</p>

	<p>Polsce;</p> <p>2) opisuje sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka; pisze prostą skargę do jednego z nich (według wzoru).</p>					
4. Łamanie praw człowieka	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>5. Prawa człowieka. Uczeń:</p> <p>4) znajduje w środkach masowego przekazu (w tym w Internecie) informacje o przypadkach łamania praw człowieka na świecie;</p> <p>5) bierze udział w debacie klasowej, szkolnej lub internetowej na temat wolności słowa lub innych praw i wolności.</p> <p>6. Ochrona praw i wolności.</p> <p>Uczeń:</p> <p>5) rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu i ksenofobii; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się im oraz przedstawia możliwości zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji;</p> <p>6) znajduje informacje o</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminów: nacjonalizm, rasizm, antysemityzm</p> <p>- wymienia przyczyny łamania praw człowieka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia znaczenie terminów: szowinizm, ksenofobia</p> <p>- charakteryzuje przyczyny łamania praw człowieka</p> <p>- wskazuje przykłady państw, w których nie przestrzega się praw człowieka lub są one zagrożone</p> <p>- omawia przykłady łamania praw kobiet i dzieci</p> <p>- podaje przykłady łamania wolności wyznania</p> <p>- wymienia przyczyny uchodźstwa we współczesnym świecie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wyjaśnia, na czym polega międzynarodowe prawo humanitarne</p> <p>- przedstawia cele i zasady konwencji genewskich i uzupełniających je protokołów</p> <p>- omawia sytuację uchodźców we współczesnym świecie</p> <p>- charakteryzuje przejawy nacjonalizmu, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii</p> <p>- wyjaśnia, w jakich okolicznościach można ograniczyć prawa człowieka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- wskazuje różnice w przestrzeganiu praw człowieka między rozwiniętymi krajami demokratycznymi a państwami, które powstały w XX w. i nie mają tradycji demokratycznych</p> <p>- opisuje działalność Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców</p>	<p>Uczeń:</p> <p>- uzasadnia, że nacjonalizm, szowinizm, rasizm, antysemityzm i ksenofobia stanowią przykłady łamania praw człowieka</p> <p>- ocenia przejawy nacjonalizmu, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu, ksenofobii</p>

	naruszaniu praw człowieka w wybranej dziedzinie (np. prawa kobiet, prawa dziecka, wolność wyznania, prawo do edukacji, prawa humanitarne) i projektuje działania, które mogą temu zaradzić.					
IV. EDUKACJA I PRACA						
1. System edukacji w Polsce	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p> <p>III. Współdziałanie w sprawach publicznych.</p> <p>Wymagania szczegółowe:</p> <p>4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń:</p> <p>1) wymienia prawa i obowiązki ucznia; wyszukuje gwarantujące je przepisy prawa oświatowego (np. w ustawie, statucie szkoły) oraz przepisy zawarte w innych aktach prawnych (np. w Konstytucji RP);</p> <p>2) rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia i w razie potrzeby podejmuje odpowiednie kroki w celu ich ochrony.</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zadania szkoły - wymienia prawa i obowiązki ucznia - wyjaśnia, jakie są konsekwencje niedopełnienia obowiązków szkolnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje system edukacji w Polsce - wyjaśnia, jaką rolę w szkole pełni statut 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia zadania MEN i samorządów lokalnych w dziedzinie edukacji - wymienia inne niż statut dokumenty obowiązujące w szkole - opisuje procedurę postępowania w przypadku złamania praw ucznia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegają zadania szkoły w zakresie nauczania i pracy opiekuńczo-wychowawczej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia skuteczność polskiego systemu edukacji
2. Polskie szkoły wyższe	<p>Wymagania ogólne:</p> <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa kryteria wyboru kierunku studiów - wyjaśnia, na czym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega system boloński w organizacji studiów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje wybrane kierunki studiów - wyjaśnia, na czym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przebieg postępowania kwalifikacyjnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia system boloński wskazując jego zalety i wady - ocenia znaczenie

	Wymagania szczegółowe: 4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń: 3) omawia na wybranych przykładach zasady przyjmowania do szkół wyższych.	polega kształcenie ustawiczne	wyższych - przedstawia zasady i warunki przyjęć na wyższe uczelnie - wymienia edukacyjne programy unijne	polega istota programu <i>Comenius</i>	na wybrany kierunek studiów i sposób obliczania ilości punktów - charakteryzuje ofertę edukacyjnych programów unijnych	kształcenia ustawicznego dla gospodarki i społeczeństwa
3. Kształcenie za granicą	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Wymagania szczegółowe: 4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń: 4) przedstawia warunki podejmowania przez młodych Polaków nauki w Unii Europejskiej oraz wyszukuje informacje na ten temat odnoszące się do wybranego państwa.	Uczeń: - przedstawia zasady podejmowania studiów wyższych za granicą	Uczeń: - przedstawia zasady podejmowania studiów wyższych i warunki kształcenia się za granicą	Uczeń: - wyjaśnia, na czym polega program matury międzynarodowej - wymienia korzyści, jaki daje uczniom realizowanie programu matury międzynarodowej	Uczeń: - charakteryzuje szkolnictwo wyższe w wybranych krajach UE	Uczeń: - ocenia problem tzw. drenażu mózgow z punktu widzenia interesów Polski
4. Podróżowanie po Europie i świecie	Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Wymagania szczegółowe: 4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń: 5) wyjaśnia, co wynika z wejścia Polski do strefy Schengen; zna zasady bezpiecznego podróżowania po Europie i świecie (unikanie ryzyka, postępowanie w razie kradzieży lub wypadku,	Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: strefa Schengen, terroryzm - wyjaśnia, w jaki sposób Ministerstwo Spraw Zagranicznych dba o interesy Polaków przebywających za granicą	Uczeń: - przedstawia procedurę postępowania w przypadku utraty dokumentów lub problemów zdrowotnych podczas pobytu za granicą - wyjaśnia, jak funkcjonuje strefa	Uczeń: - opisuje dokumenty zdrowotne, niezbędne podczas pobytu za granicą - opisuje zasady przekraczania granic zewnętrznych i wewnętrznych strefy Schengen - charakteryzuje miejsca szczególnie	Uczeń: - wyjaśnia okoliczności powstania strefy Schengen - omawia zasady przewozu żywności i leków w komunikacji samolotowej - opisuje sytuacje, które powinny	Uczeń: - ocenia rolę strefy Schengen dla obywateli Unii Europejskiej

	możliwości uzyskania pomocy, w tym opieki zdrowotnej).		Schengen - wymienia cechy charakterystyczne zjawiska terroryzmu	narażone na terroryzm	wzbudzić obawy zagrożenia atakiem terrorystycznym	
5. Praca w Polsce i za granicą	<p>Wymagania ogólne: I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. Uczeń sprawnie korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego.</p> <p>Wymagania szczegółowe: 4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Uczeń: 6) wyjaśnia, jakie możliwości zarabiania mają młodzi ludzie, jakie umowy mogą zawierać i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów; 7) omawia ogólne zasady podejmowania pracy i zakładania własnych przedsiębiorstw w Unii Europejskiej (na podstawie informacji z Internetu); sporządza Europass-CV.</p>	<p>Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminów: umowa-zlecenie, umowa o dzieło, umowa o pracę - przedstawia obowiązki pracodawcy zatrudniającego młodocianych pracowników</p>	<p>Uczeń: - wyjaśnia znaczenie terminu: Europass - wyjaśnia uwarunkowania podejmowania pracy przez młodocianych - wymienia zasady zatrudniania młodocianych w Polsce - wyjaśnia rolę Europass w podejmowaniu pracy za granicą przez młodych ludzi</p>	<p>Uczeń: - wymienia formalności związane z rejestracją i podejmowaniem pracy za granicą na przykładzie Wielkiej Brytanii - wyjaśnia różnice w umowach podpisywanych z młodymi pracownikami - wymienia ułatwienia w powrocie do kraju Polaków pracujących za granicą</p>	<p>Uczeń: - wyjaśnia, jaką rolę dla młodych ludzi mają uregulowania prawne <i>Europejskiego paktu na rzecz młodzieży</i> - charakteryzuje dokumenty wchodzące w skład Europass - sporządza Europass-CV według wzoru</p>	<p>Uczeń: - ocenia problem emigracji ludzi młodych w poszukiwaniu pracy</p>

**WYMAGANIA EDUKACYJNE
Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE –
POZIOM PODSTAWOWY
(NOWA PODSTAWA)**